УДК 373.3.011.3-051:316.77-047.22-043.84]:37.091.3/.39-025.14](045)

https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-11(39)-452-465

Безлюдна Наталія Валентинівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0002-1308-4448

Безлюдний Олександр Іванович доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0001-5191-4054

Комар Ольга Анатоліївна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0003-0289-2359

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті здійснено комплексне дослідження педагогічних підходів до формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання. Розглянуто змішане навчання як сучасну модель, що поєднує традиційні методи з використанням інноваційних технологій, таких як електронні освітні платформи, інтерактивні дошки та онлайн-тести. Це сприяє підвищенню якості освітнього процесу та забезпеченню індивідуального підходу до кожного учня, стимулюючи його активну участь в навчанні.

Зосереджено увагу на використанні мовно-комунікативної компетентності як інструменту, що дозволяє вчителям ефективно передавати знання, формувати у молодших школярів необхідні соціальні й емоційні навички та створювати сприятливе освітнє середовище. Підкреслено, що ця компетентність є важливою не лише для освітнього процесу, а й для розвитку міжособистісної взаємодії між вчителем і учнем, що особливо актуально в умовах застосування онлайн-ресурсів.

Охарактеризовано переваги змішаного навчання як засобу, що дозволяє зберігати баланс між традиційними та дистанційними формами навчання.

Акцентовано на необхідності підвищення кваліфікації вчителів початкової школи у сфері використання сучасних цифрових технологій, що забезпечують інтерактивність, гнучкість та індивідуалізацію освітнього процесу. Наведено приклади інструментів, таких як Google Classroom, Zoom, інтерактивні тести та інші цифрові ресурси, що можуть бути використані для підвищення ефективності навчання та формування мовно-комунікативної компетентності вчителів.

Доведено, що мовно-комунікативна компетентність вчителів початкових класів відіграє ключову роль у формуванні якісного освітнього середовища в умовах змішаного навчання. Визначено основні методи, що забезпечують ефективне формування цієї компетентності, а також підходи, що сприяють адаптації вчителів до нових освітніх викликів та забезпечують ефективне формування мовно-комунікативної компетентності в умовах змішаного навчання.

Ключові слова: мовно-комунікативна компетентність, змішане навчання, педагогічні підходи, учителі початкової школи, цифрові освітні технології, інтерактивне навчання, дистанційна освіта, професійна підготовка, комунікативні навички, інноваційні методи навчання

Bezludna Nataliia Valentynivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Educational Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, St. Sadova, 2, Uman, 20300, tel.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0002-1308-4448

Bezliudnyi Oleksandr Ivanovich Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of English Language and Methods of Teaching Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, St. Sadova, 2, Uman, 20300, tel.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0001-5191-4054

Komar Olha Anatolyivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of professional method and innovative technologies in primary school department Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, St. Sadova, 2, Uman, 20300, tel.: (04744) 3-45-82, https://orcid.org/0000-0003-0289-2359

PEDAGOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN CONDITIONS OF MIXED EDUCATION

Abstract. In the article, a comprehensive study of pedagogical approaches to the formation of language and communicative competence of primary school

teachers in the conditions of mixed education is carried out. Blended learning is considered as a modern model that combines traditional methods with the use of innovative technologies, such as electronic educational platforms, interactive whiteboards and online tests. This contributes to improving the quality of the educational process and ensuring an individual approach to each student, stimulating his active participation in education.

Attention is focused on the use of linguistic and communicative competence as a tool that allows teachers to effectively transfer knowledge, form the necessary social and emotional skills in younger students, and create a favorable educational environment. It is emphasized that this competence is important not only for the educational process, but also for the development of interpersonal interaction between the teacher and the student, which is especially relevant in the conditions of using online resources.

The advantages of blended learning as a means of maintaining a balance between traditional and distance forms of learning are described. Emphasis is placed on the need to improve the qualifications of primary school teachers in the field of using modern digital technologies that ensure interactivity, flexibility and individualization of the educational process. Examples of tools such as Google Classroom, Zoom, interactive tests and other digital resources that can be used to increase the effectiveness of teaching and the formation of linguistic and communicative competence of teachers are given.

It has been proven that the linguistic and communicative competence of primary school teachers plays a key role in the formation of a high-quality educational environment in conditions of mixed learning. The main methods that ensure the effective formation of this competence, as well as approaches that contribute to the adaptation of teachers to new educational challenges and ensure the effective formation of linguistic and communicative competence in the conditions of mixed education, are determined.

Keywords: linguistic and communicative competence, blended learning, pedagogical approaches, primary school teachers, digital educational technologies, interactive learning, distance education, professional training, communication skills, innovative teaching methods.

Постановка проблеми. Зміни в суспільстві та соціокультурних умовах спричинили необхідність трансформації шкільної освіти, спрямованої на розвиток у здобувачів середньої освіти життєвих компетенцій, які допоможуть їм ефективно навчатися, орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, а також на ринку праці, сприятимуть виконанню важливих соціальних завдань і адекватному реагуванню на актуальні виклики. Якщо не приділяти належної уваги розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого віку, це може негативно вплинути на їхній внутрішній розвиток та

здатність повноцінно реалізувати себе у навчанні, серед однолітків і в суспільстві загалом. У зв'язку з цим, ключовим завданням школи стає впровадження компетентнісного підходу, який фокусується на формуванні у школярів основних і предметних компетентностей. Ця орієнтація чітко визначена у Концепції Нової української школи, де зазначено, що знання та навички, пов’язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетенції, необхідні для успішної самореалізації в навчанні, професійній діяльності та житті загалом [11, с.10].

Пріоритетом сучасної мовної освіти є розвиток комунікативних здібностей учнів: вміння взаємодіяти, слухати і розуміти співрозмовника, співпрацювати, чітко та зрозуміло висловлювати свої думки, аргументовано відстоювати власну точку зору, толерантно ставитися до інших думок. В. Сидоренко зазначає, що у Концепції «Нова українська школа» сформульовано нові суспільні вимоги: освіта має бути компетентнісно орієнтованою, що передбачає реалізацію компетентнісного підходу та фокусування на результаті («output») у вигляді розвитку ключових компетентностей учнів. Це стосується формування у них знань, поглядів, цінностей та здатності до успішної самореалізації в житті й майбутній професії. Особлива увага зосереджується на вихованні особистості, патріота й інноватора, готового до конкуренції на ринку праці, розвитку економіки та безперервного навчання протягом усього життя [18, с. 16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність цієї статті обумовлена новими вимогами до освітніх потреб здобувачів середньої освіти у контексті реалізації концепції Нової української школи, яка ставить перед майбутніми вчителями початкових класів конкретні завдання щодо їхньої професійної підготовки. Особлива увага приділяється розвитку компетентностей педагогів, які мають бути готові до роботи з учнями в умовах сучасної шкільної системи [10; 13].

Аналіз концепції НУШ та нормативних документів, зокрема наказу «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», підкреслює необхідність володіння низкою загальних і професійних компетентностей для ефективного виконання педагогічної діяльності. Це включає в себе не лише знання предмета, але й уміння адаптувати навчальні методи до потреб учнів, що є критично важливим у сучасному освітньому середовищі.

Актуальність цієї статті обумовлена новими вимогами до освітніх потреб учнів у контексті реалізації концепції Нової української школи (НУШ), яка ставить перед майбутніми вчителями початкових класів конкретні завдання щодо їхньої професійної підготовки. Особлива увага приділяється розвитку компетентностей педагогів, які мають бути готові до роботи з учнями в умовах сучасної шкільної системи. Аналіз концепції НУШ та нормативних

документів, зокрема наказу «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», підкреслює необхідність володіння низкою загальних і професійних компетентностей для ефективного виконання педагогічної діяльності. Це включає в себе не лише знання предмета, але й уміння адаптувати навчальні методи до потреб учнів, що є критично важливим у сучасному освітньому середовищі. Дослідники, як зарубіжні, так і вітчизняні, активно вивчають питання формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання. Багато вчених, таких як І. Агапова, В. Болотов та О. Пометун, акцентують увагу на важливості інтеграції нових технологій у освітній процес та розвитку вчителів, які здатні ефективно взаємодіяти з учнями в різних культурних контекстах.

Сьогодні проблема компетентнісного підходу займає центральне місце в дослідженнях українських науковців і практиків. Теорія освітніх компетенцій та компетентностей була детально розроблена в працях таких вітчизняних учених, як А. Багмут, В. Бєлінський, М. Богданович, М. Бунаков, О. Гайштут, І. Ґудзик,М. Вашуленко, О. Вашуленко, Т. Ладиженська, Ю. Вторнікова, Н. Листопад, С. Логачевська, О.Митник, М. Козак, Л. Коваль, Л. Кочина, Я. Король, К. Ушинський, В.Хуторський, О.Овчарук, О.Пометун,О. Локшина та інших. Методичні аспекти цієї проблеми висвітлюються в публікаціях науковців, серед яких Т. Байбара, М. Вашуленко, О. Вашуленко, Н. Глузман та К. Пономарьова.

Загальний аналіз поняття «компетентність» та порівняльну характеристику ключових компетентностей в європейських освітніх системах були здійснені О. Овчарук, О. Пометун та О. Локшиною. У контексті організації навчальної та ігрової діяльності молодших школярів до питання компетентнісного підходу активно долучилися українські науковці та методисти, такі як М. Богданович, О. Гайштут, Л. Коваль, М. Козак, Я. Король, О. Корчевська, Л. Кочина, М. Левшин, Н. Листопад, Г. Лишенко, С. Логачевська, О. Митник та інші. Розвиток комунікативної компетентності молодших школярів є важливим аспектом у реалізації компетентнісного підходу, оскільки він сприяє формуванню вмінь ефективно спілкуватися, взаємодіяти з однолітками та дорослими, а також розвивати критичне мислення. Це, в свою чергу, забезпечує успішну адаптацію дітей у соціумі та підготовку до подальшого навчання.

Останні публікації підкреслюють, що формування мовно-комунікативної компетентності вчителів є критично важливим для успішної реалізації концепції НУШ. Це передбачає не лише знання мови, але й готовність вчителів до використання інтерактивних технологій та адаптації своїх методів навчання до умов змішаного навчання, вміння розвивати мовно-комунікативні вміння у школярів, що забезпечує якісну освіту в сучасному світі. Однак, незважаючи на значний прогрес у розвитку педагогічних методів, багато вчителів

початкової школи все ще стикаються з труднощами у формуванні мовно-комунікативної компетентності здобувачів середньої освіти. Це свідчить про потребу в додаткових дослідженнях та розробці більш ефективних стратегій підготовки вчителів, які здатні відповідати сучасним освітнім викликам.

Мета статті – дослідити педагогічні підходи, які сприяють формуванню мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання, а також визначити ключових засобів для підвищення ефективності освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Людство не може існувати без постійного спілкування. Комунікація є однією з основних потреб людини, адже без соціальної взаємодії неможливий її гармонійний розвиток. Незалежно від віку, освіти, соціального статусу чи національності, люди завжди прагнуть знайти, зберегти та передати інформацію, активно беручи участь у процесі комунікації. Спілкування відіграє важливу роль у набутті знань, навичок та соціального досвіду, що є важливою умовою для розвитку особистості.

Залучаючись до соціальної взаємодії, людина не лише ділиться інформацією про себе, але й отримує нові відомості, які допомагають їй формувати подальші плани. Ефективність цих дій багато в чому залежить від якості обміну інформацією, яка, своєю чергою, залежить від досвіду спілкування. Чим раніше людина починає накопичувати цей досвід, тим ширший її інструментарій для комунікації та продуктивнішою стає взаємодія з іншими.

Зміни в шкільній мовній освіті диктують необхідність відходу від традиційного підходу до вивчення мови, що обмежується запам’ятовуванням правил і теоретичних знань, і переходу до навчання, орієнтованого на формування комунікативної компетентності. На основі концептуальних засад Нової української школи в Державному стандарті початкової освіти визначено основні компетентності, на які спрямований освітній процес у початковій школі. Найважливішою з них є вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння усно та письмово висловлювати власні думки і почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення значення мови для ефективної комунікації та культурного самовираження, а також готовність використовувати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях [7].

Формування вмінь спілкуватися є надзвичайно важливим для учнів початкової школи, оскільки молодший шкільний вік є особливо сприятливим для розвитку комунікативних навичок. У цей період діти активно вчаться взаємодіяти з однолітками та дорослими, що сприяє їхньому соціальному розвитку та формуванню впевненості у власних силах. Розвиток комунікативних навичок допомагає учням не лише в навчанні, але й у повсякденному житті, адже вміння висловлювати свої думки, слухати інших і вести діалог є основою успішної взаємодії в суспільстві. У цей період у дітей активно

розвивається мовленнєвий слух, артикуляція, вони охоче засвоюють нові слова та вирази, з інтересом досліджують мовні явища та прагнуть до спілкування, швидко набуваючи мовленнєвого досвіду [16, с. 76]. Тетяна Костенко у своїх дослідженнях акцентує увагу на важливості формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи. Вона підкреслює, що в умовах змішаного навчання вчителі повинні не лише володіти мовою, але й уміти адаптувати свої методи викладання до нових технологічних умов. Костенко пропонує інтегрувати інтерактивні технології у навчальний процес, що сприяє активізації мовленнєвої діяльності учнів [9].

Змішане навчання, яке поєднує елементи традиційної та дистанційної освіти, набуває все більшого поширення у педагогічній практиці початкової школи. В умовах цифровізації освіти вчителі початкових класів мають володіти не лише педагогічними, але й комунікативними навичками для ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами та цифровими технологіями. З огляду на це, мовно-комунікативна компетентність стає ключовою умовою професійної підготовки вчителя початкової школи, що вимагає розробки та впровадження сучасних педагогічних підходів.

Термін «змішане навчання» останнім часом став популярним як у організації освітнього процесу у закладах середньої освіти, так і у вищій освіті. Усе частіше поняття «змішане навчання» та «змішаний підхід» вживаються у контексті інноваційних технологій, що застосовуються під час навчання. Проаналізувавши наукові джерела, можна стверджувати, що існує кілька визначень змішаного навчання. У «Національному освітньо-науковому глосарії» змішане навчання описано як поєднання двох або більше методів, форм і способів навчання: очного та дистанційного, синхронного та асинхронного, формального та неформального, а також самоосвіти. На перший погляд, основна відмінність змішаного навчання від традиційної системи полягає в активному використанні технологій для пошуку матеріалів і здобуття нових знань.

Технології стають невід'ємною частиною навчального процесу. Однак також важливо зазначити, що змішане навчання передбачає поєднання різних підходів до подачі матеріалу та видів діяльності. Наприклад, частина інформації може бути призначена для групової роботи, а інша — для самостійного вивчення, незалежно від того, чи проходить це в аудиторії, чи дистанційно. Переведення частини навчального процесу в онлайн-формат є тим, що відрізняє змішане навчання від традиційної системи, звичної для України [20]. Наприклад, здобувачі освіти можуть вивчати теоретичний матеріал вдома, переглядаючи відео та ознайомлюючись із супутніми матеріалами. Після цього на уроках вони виконують практичні завдання або працюють у групах над проєктами. У такій моделі вчителі виконують роль модераторів освітнього процесу.

Формування мовних компетентностей у рамках цієї системи навчання є особливо ефективним, оскільки школярі можуть виконувати завдання в своєму темпі, а потім разом практикувати мову під час спілкування та виконання колективних завдань. Змішане навчання не є синонімом електронного (онлайн) навчання. Онлайн-навчання не передбачає особистої взаємодії між учасниками освітнього процесу, що є як його перевагою, так і недоліком у порівнянні зі змішаним навчанням, оскільки учні, які навчаються онлайн, не мають можливості особисто спілкуватися та розвивати навички командної роботи. Натомість змішане навчання дозволяє вирішити цю проблему [7].

Активізація комунікативної діяльності молодших школярів передбачає стимулювання дітей до активного, цілеспрямованого спілкування. Комунікація є невід'ємною складовою кожного уроку, а розвинені навички спілкування сприяють покращенню якості навчально-виховного процесу.

Навчання комунікативним навичкам передбачає здатність учня ставити запитання та чітко відповідати, брати участь у діалозі, уважно слухати та обговорювати почуте, коментувати висловлювання співрозмовників, критично їх оцінювати, аргументувати свої думки, виражати емпатію та адаптувати свої висловлювання для успішного сприйняття іншими учасниками розмови.

Мовно-комунікативна компетентність є складовою частиною загальної професійної компетентності вчителя, яка включає здатність до ефективної комунікації в різних ситуаціях освітнього процесу. На нашу думку, вона охоплює:

– мовленнєві навички (здатність чітко та зрозуміло висловлювати думки);

– соціальні навички (вміння взаємодіяти з учнями, колегами та батьками);

– цифрові комунікаційні вміння (здатність використовувати електронні освітні платформи для забезпечення комунікації та організації освітнього процесу).

У початковій школі, де важливим є встановлення емоційного зв'язку з учнями, мовно-комунікативні навички вчителя набувають особливого значення, оскільки він має адаптувати свої комунікаційні стратегії під різні формати навчання, особливо в умовах змішаного навчання.

Нами досліджено, що для формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання важливими є наступні педагогічні підходи:

– *Інтерактивне навчання.* Інтерактивні методи навчання, такі як групові дискусії, рольові ігри, робота в малих групах та використання інтерактивних освітніх платформ, дозволяють вчителям розвивати навички ефективної комунікації та взаємодії. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках значно покращує якісні та кількісні показники знань учнів [15, с. 11].

Наукові дослідження О. Пометун є важливими для нашої роботи, оскільки вона визначила психолого-педагогічні умови, необхідні для успіш-

ного впровадження інтерактивного навчання, без яких інтерактивна взаємодія або не відбувається, або є малоефективною. В умовах змішаного навчання важливо навчити вчителів використовувати ці методи як під час очних занять, так і через дистанційні платформи. На сьогодні існує безліч різноманітних інтерактивних методів, які дають можливість вчителю обирати найефективніші для конкретної теми й адаптувати їх до рівня знань учнів. Основною перевагою інтерактивного навчання є те, що за однаковий час можна виконати більший обсяг роботи, що забезпечує високу результативність у засвоєнні матеріалу та формуванні ключових і предметних компетентностей у школярів [2].

– *Застосування цифрових освітніх ресурсів.* Цифрові освітні ресурси, такі як Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams та інші, відкривають широкі можливості для формування комунікативної компетентності. Вчителі мають володіти навичками організації дистанційної роботи, створення інтерактивних завдань, використання мультимедійних матеріалів, що дозволяє забезпечувати належний рівень комунікації з учнями. Цифрові ресурси позитивно впливають на всі аспекти навчання: мету, зміст, методи, організацію, засоби та атмосферу в колективі. Це сприяє розвитку інтелектуального та творчого потенціалу учнів. Вибір таких інструментів залишається за педагогом і залежить від його досвіду та часу на підготовку уроків. Немає універсальної інструкції, оскільки підхід варіюється залежно від рівня, віку учнів, їхніх інтересів та умов навчання, зокрема безпекової ситуації [12].

– *Рефлексивні практики.* Рефлексії у навчальній діяльності відводиться важлива роль. Її мета – «згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності: її смисл, типи, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримані результати тощо» [3]. Рефлексія є ключовим компонентом у процесі формування мовно-комунікативної компетентності.

Застосування рефлексивних практик надає педагогам можливість аналізувати власну комунікативну діяльність, що, у свою чергу, сприяє її постійному вдосконаленню. Без опанування вміннями і навичками рефлексії учень не зможе стати повноправним суб'єктом навчальної діяльності, оскільки саме рефлексія дає змогу аналізувати як зміст, так і процес цієї діяльності. Учні отримують можливість розглядати та оцінювати власні дії, які формуються через певні навички та вміння, що сприяють розвитку критичного мислення, допомагають ідентифікувати проблеми й знаходити шляхи їх вирішення. У процесі опанування навчального матеріалу учень оцінює важливість отриманих знань і їх застосування в реальному житті. В умовах змішаного навчання рефлексія дозволяє вчителям оцінювати ефективність використання різних методів комунікації в очному та дистанційному форматах. Таким чином, рефлексивні процеси сприяють підвищенню якості освітнього процесу та розвитку професійної діяльності педагогів.

– *Персоналізоване навчання.* Персоналізація навчання передбачає осмислення навчального матеріалу, створення завдань різної складності та обсягу, а також розробку заходів для організації навчального процесу в конкретних групах. Вона враховує індивідуальні особливості кожного учня [8].

Індивідуальний підхід до учнів і гнучке адаптування навчальних завдань до їхніх потреб є важливою умовою для успішної комунікації в умовах змішаного навчання. Педагогам необхідно володіти вмінням комунікувати з учнями різного рівня підготовки та враховувати індивідуальні особливості під час як очного, так і дистанційного навчання.

– *Колаборативне навчання*. Такий тип навчання, також відомий як «навчання у співробітництві», є одним із інноваційних підходів до вдосконалення освітнього середовища, що створює умови для саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації особистості. Це форма спільної організації навчання, за якої школярі з різними здібностями та інтересами працюють у малих групах для завершення проєкту або розв'язання певної проблеми [19].

Колаборативні методи, коли учні працюють разом над завданнями або проєктами, сприяють розвитку навичок співпраці і комунікації не тільки серед учнів, але й у вчителів, які координують цю роботу. Вчителі повинні вміти організовувати взаємодію учнів, стимулювати активний обмін ідеями та допомагати вирішувати конфлікти, що може виникати у процесі співпраці, як під час очного навчання, так і в онлайн-форматі.

– *Професійна підтримка та наставництво.* Створення системи професійної підтримки для вчителів початкової школи у формі наставництва, співпраці з колегами чи участі в педагогічних спільнотах. Наставництво допомагає новачкам вчитися на досвіді більш досвідчених педагогів, а взаємодія у професійних спільнотах сприяє розвитку мовно-комунікативної компетентності через обмін ідеями та інноваційними підходами.

– *Формування емоційної компетентності.* Важливо звернути увагу на взаємозв’язок між мовно-комунікативною та емоційною компетентністю. Уміння педагога розуміти емоційний стан учнів і регулювати власні емоції під час комунікації сприяє покращенню навчального середовища. Це особливо важливо в умовах змішаного навчання, коли взаємодія відбувається через цифрові платформи, і емоційна складова може бути втрачена або не достатньо розвинена.

– *Оцінювання комунікативних навичок.* Варто додати підходи до оцінювання рівня мовно-комунікативної компетентності вчителів, як через самооцінку, так і зовнішні методи, наприклад, проведення моніторингу взаємодії вчителя з учнями, оцінка комунікації під час педагогічної взаємодії тощо. Це дозволить побачити прогрес і виявити сфери, які потребують удосконалення.

– *Інноваційні технології та гейміфікація.* Використання інноваційних технологій, таких як віртуальна реальність, доповнена реальність чи гейміфі-

кація, може стати додатковим інструментом для розвитку мовно-комунікативних навичок. Такі технології дозволяють створити інноваційне середовище для навчання, яке стимулює активну участь учнів та підвищує їхню мотивацію до комунікації.

Ми вважаємо, що зазначені педагогічні підходи є ключовими для формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання. Інтерактивне навчання, застосування цифрових освітніх ресурсів, рефлексивні практики, персоналізоване та колаборативне навчання, а також формування емоційної компетентності сприяють створенню ефективного освітнього середовища, яке відповідає сучасним викликам. У комплексі ці підходи дозволяють вчителям початкової школи не тільки підвищувати рівень своєї комунікації з учнями, але й стимулювати активне залучення здобувачів освіти до освітнього процесу, покращувати взаємодію на всіх рівнях та адаптувати свої педагогічні методи відповідно до індивідуальних потреб школярів.

Важливо підкреслити, що розвиток мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи потребує постійного вдосконалення, гнучкості та відкритості до нових технологій і методів. Поєднання традиційних підходів із сучасними цифровими інструментами забезпечує підвищення якості навчання, сприяє розвитку комунікативних здібностей у дітей і формує середовище, яке сприяє ефективній та результативній співпраці вчителя та учнів, незалежно від формату навчання – очного чи дистанційного.

Основним викликом для вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання є необхідність балансування між різними комунікативними форматами та інструментами. Це вимагає від них високого рівня професійної гнучкості, здатності швидко адаптуватися до змін та постійно вдосконалювати свої навички.

Перспективи розвитку мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи полягають у створенні системи безперервної професійної освіти, яка буде включати спеціальні курси та тренінги з використання ІКТ для забезпечення комунікації в освітньому процесі.

Висновки. Формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи в умовах змішаного навчання є важливим завданням сучасної педагогіки. Ефективні педагогічні підходи, такі як інтерактивне навчання, використання цифрових ресурсів, рефлексивні практики та персоналізоване навчання, сприяють розвитку необхідних комунікативних навичок для роботи в сучасних умовах освіти.

Запровадження цих підходів у систему професійної підготовки вчителів дозволить підвищити якість освітнього процесу, сприяти успішній взаємодії в умовах змішаного навчання та забезпечити готовність вчителів до роботи в нових реаліях цифрового суспільства.

У результаті дослідження встановлено, що формування мовно-комунікативної компетентності вчителів початкової школи є важливим завданням сучасної освіти в умовах змішаного навчання. Інтерактивне навчання, цифрові освітні ресурси, рефлексивні практики, персоналізоване та колаборативне навчання становлять ключові педагогічні підходи, які сприяють розвитку професійних комунікативних навичок вчителів. Інтерактивні методи допомагають створювати ефективну комунікацію з учнями під час очного та дистанційного навчання, а цифрові ресурси надають можливість ефективно організувати освітній процес і забезпечувати зворотний зв'язок з учнями. Рефлексивні практики дозволяють вчителям постійно вдосконалю-вати свої комунікаційні методи, а персоналізоване навчання забезпечує індивідуальний підхід до потреб учнів.

Комплексний підхід до використання цих педагогічних інструментів дозволяє вчителям початкової школи успішно адаптуватися до змішаного формату навчання, підвищуючи ефективність взаємодії з учнями незалежно від форми навчання. Це сприяє не лише покращенню освітнього процесу, але й розвитку професійної компетентності вчителів, що є необхідним для забезпечення високої якості навчання в умовах сучасних викликів.

Література:

1. Борисьонок М.О. Взаємозв'язок інформаційно-комунікаційних та цифрових освітніх технологій у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи. Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2022. Вип. 58. С. 229–235. URL: https://bit.ly/3J0PQuo2.

2. Буштрук О. Інтерактивні методи навчання у початковій школі / О. Буштрук. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 38(1). С. 153–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_38(1)__25.

3. Виногородський А.М. Рефлексивний пошук як механізм вирішення конфліктів у підлітковому віці / А.М. Виногородський, І.С. Булах. Вінниця, 1997. 145 с.

4. Васютіна Т.М. Цифрове освітнє середовище у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи. Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Слов'янськ, м. Дніпро, 16–17 травня 2023 року) / відп. ред. О. Хващевська. Слов'янськ, 2023. С. 42–44. URL: https://bit.ly/43MLYXk3.

5. Васютіна Т.М., Лідіч А.В. Використання штучного інтелекту ChatGPT у навчанні учнів початкової школи. Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 6 квітня 2023 року). Тернопіль, 2023. С. 36–39. URL: http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/arhive//21.04.23.pdf4.

6. Гринько В. Концептуальні засади проєктування цифрових освітніх технологій у навчанні майбутніх учителів початкової школи. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип. 11. Слов'янськ, 2019. С. 107–119. URL: http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197213/197363.

7. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf.

8. Кванденг Г. Переосмислення персоналізованої моделі навчання. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 4. С. 117–121. DOI: https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.4.17.

9. Костенко Т.М., Довгопола К.С. Нова українська школа: формування у молодших школярів навичок конструктивного спілкування: навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 176 с.

10. Матійків І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2006. № 3. С. 44–53.

11. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.

12. Олефіренко Т., Матвієнко О., Васютіна Т., Золотаренко Т. Використання цифрових освітніх ресурсів учителем початкової школи. Acta Paedagogica Volynienses. 2023. № 2. С. 50–57. DOI: https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.8.

13. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. С. 7–24.

14. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання. Київ: Шкільний світ, 2007. 112 с.

15. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.

16. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови. Київ, 2019. 131 с.

17. Рефлексія як компонент діяльності на уроках у початковій школі: практичний посібник / С.М. Швець, Л.С. Кондратюк. Житомир, 2021. 40 с.

18. Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. Методист. 2018. № 5. С. 4–21.

19. Srinivas H. Collaborative Learning. Collaborative Learning Structures and Techniques. Texas: Teaching Resource Center. URL: http://www.gdrc.org/kmgmt/c-learn/methods.html.

20. Шелестова Л.В. Змішане навчання у початковій школі: методичні рекомендації. Київ: Фенікс, 2021. 48 с.

21. Швець С.М., Кондратюк Л.С. Рефлексія як компонент діяльності на уроках у початковій школі: практичний посібник. Житомир, 2021. 40 с.

References:

1. Borysonok, M. O. (2022). Vzaiemozviazok informatsiino-komunikatsiinykh ta tsyfrovykh osvitnikh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly. [Interrelation of information and communication and digital educational technologies in the process of training future primary school teachers]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 58, 229–235. URL: https://bit.ly/3J0PQuo (in Ukrainian).

2. Bushturuk, O. (2021). Interaktyvni metody navchannia u pochatkovii shkoli. [Interactive teaching methods in primary school]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk,* 38(1), 153–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2021_38(1)__25 (in Ukrainian).

3. Vynohorodskyi, A. M., & Bulakh, I. S. (1997). Refleksyvnyy poshuk yak mekhanizm vyrishennia konfliktiv u pidlitkovomu vitsi. [Reflective search as a mechanism for conflict resolution in adolescence]. Vinnytsia, 145 p. (in Ukrainian).

4. Vasiutina, T. M. (2023). Tsyfrovoe osvitnie seredovyshche u fakhovii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly. [Digital educational environment in the professional training of future primary school teachers]. *Profesionalizm pedahoha v umovakh yevropeiskykh tsyfrovykh innovatsii: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Sloviansk, m. Dnipro, 16–17 travnia 2023 roku) / vidp. red. O. Khvashchevska. Sloviansk, 42–44. URL: https://bit.ly/43MLYXk (in Ukrainian).

5. Vasiutina, T. M., & Lidich, A. V. (2023). Vykorystannia shtuchnoho intelektu ChatGPT u navchanni uchniv pochatkovoi shkoly. [The use of artificial intelligence ChatGPT in teaching primary school students]. *Suchasni tsyfrovi tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia: dosvid, tendentsii, perspektyvy: Materialy XI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* (m. Ternopil, 6 kvitnia, 2023). Ternopil, 36–39. URL: http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/media/arhive//21.04.23.pdf (in Ukrainian).

6. Hrynko, V. (2019). Kontseptualni zasady proiektuvannia tsyfrovykh osvitnikh tekhnolohii u navchanni maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly. [Conceptual bases of designing digital educational technologies in the training of future primary school teachers]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty,* 11, 107–119. URL: http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/197213/197363 (in Ukrainian).

7. Derzhavnyi standart pochatkovoi zahalnoi osvity. [State standard of primary general education]. (n.d.). URL: http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf (in Ukrainian).

8. Kvandeng, H. (2023). Pereosmyslennia personalizovanoi modeli navchannia. [Reconsideration of personalized learning model]. *Akadēmichni studii: Seriya "Pedahohika*", 4, 117–121. DOI: https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.4.17.

9. Kostenko, T. M., & Dovhopola, K. S. (2021). Nova ukrainska shkola: formuvannia u molodshykh shkoliariv navychok konstruktyvnoho spilkuvannia: *navch.-metod. posib.* [New Ukrainian school: formation of constructive communication skills in younger schoolchildren: educational and methodological guide]. Kharkiv: Vyd-vo "Ranok", 176 p. (in Ukrainian).

10. Matiikiv, I. (2006). Kompetentnisnyy pidkhid do profesiynoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv. [Competency approach to the professional training of future specialists]. *Pedahohika i psykholohiya profesiynoi osvity,* (3), 44–53. (in Ukrainian).

11. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. [New Ukrainian school: conceptual principles of reforming secondary school]. (2016). *Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*, 40 p. (in Ukrainian).

12. Olefirienko, T., Matviyenko, O., Vasiutina, T., & Zolotarenko, T. (2023). Vykorystannia tsyfrovykh osvitnikh resursiv uchatylem pochatkovoi shkoly. [The use of digital educational resources by primary school teachers]. *Acta Paedagogica Volynienses,* 2, 50–57. DOI: https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.8.

13. Ovcharuk, O. V. (2004). Rozvytok kompetentnisnoho pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty. [Development of competency-based approach: strategic guidelines of the international community]. In O. V. Ovcharuk (Ed.), *Kompetentnisnyy pidkhid u suchasnii osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy* (pp. 7–24). Kyiv: K. I. S. (in Ukrainian).

14. Pometun, O. (2007). Interaktyvni metodyky ta systema navchannia. [Interactive methods and the system of teaching]. *Kyiv: Shkilnyi svit*, 112 p. (in Ukrainian).

15. Pometun, O. (2007). *Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia*. [Encyclopedia of interactive learning]. Kyiv, 141 p. (in Ukrainian).

16. Ponomariova, K. I. (2019). *Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv u protsesi navchannia ukrainskoi movy.* [Formation of communicative competence in younger students during the study of the Ukrainian language]. Kyiv, 131 p. (in Ukrainian).

17. Shvets, S. M., & Kondratiuk, L. S. (2021). *Refleksia yak komponent diial'nosti na urokakh u pochatkovii shkoli: praktychnyi posibnyk.* [Reflection as a component of activity in primary school lessons: practical guide]. Zhytomyr, 40 p. (in Ukrainian).

18. Siderenko, V. V. (2018). Kontseptualni zasady Novoi ukrainskoi shkoly: kliuchovi kompetentnosti, tsinnisni oriyentyry, osvitni rezultaty. [Conceptual principles of the New Ukrainian school: key competencies, value orientations, educational results]. *Metodyst,* 5, 4–21. (in Ukrainian).

19. Srinivas, H. (n.d.). Collaborative Learning. Collaborative Learning Structures and Techniques. Texas: *Teaching Resource Center.* URL: http://www.gdrc.org/kmgmt/c-learn/methods.html.

20. Shelestova, L. V. (2021). Zmishane navchannia u pochatkovii shkoli: metodychni rekomendatsii. [Blended learning in primary school: methodological recommendations]. *Kyiv: Feniks,* 48 p. (in Ukrainian).

21. Shvets, S. M., & Kondratiuk, L. S. (2021). *Refleksia yak komponent diial'nosti na urokakh u pochatkovii shkoli: praktychnyi posibnyk.* [Reflection as a component of activity in primary school lessons: practical guide]. Zhytomyr, 40 p. (in Ukrainian).